

רבי אלעזר ברבי שמעון אומר: "כמשפט" היינו כמשפט הטאת העוף.

מה לחלן, אחוז בראש ובגוף, ומזה מדם כב-א חטאת העוף על המזבח, אף כאן, בעולת העוף, אחוז בראש ובגוף ומזה.

ודנה הגמרא: מאי קאמר רבי אלעזר ברבי שמעון? כי משמע שהוא אומר שיאחו את הראש והגוף שניהם בתוך כף ידו, ולא מספיק שיאחו באחד מהם. ומהיכן ידענו זאת בחטאת העוף.

ומשנינן: הכי קאמר: מה לחלן, כשהוא אחוז הראש בגוף, בעוד הראש מחובר לגוף, מזה את דם חטאת העוף על המזבח, שהרי לא חתך במליקתה אלא סימן אחד, דכתיב "לא יבדיל". אף כאן, בעולת העוף, כשהוא אחוז הראש בגוף מזה. דהיינו שלא יחתוך את כל שני הסימנים אלא רובם בלבד.

וממשיכה הברייתא: אי נלמד לגמרי מחטאת העוף, יש לומר עוד: מה לחלן המליקה בסימן אחד, אף כאן בסימן אחד? תלמוד לומר לומר בעולת העוף "והקריבו", ללמד שלא

מליקה יעשנה כך, שיהא הראש בעצמו והגוף בעצמו. דהיינו, שיחתוך את כל שני הסימנים ולא רק את רובם. (153)

רבי ישמעאל אומר: "כמשפט" האמור בעולת העוף היינו כמשפט הטאת העוף הכתוב בפרשה לפני דין עולת העוף בסמוך לה. ומסתבר שעליה נאמר ה"כמשפט".

מה הטאת העוף מליקתה ממול העורף, אף עולת העוף ממול עורף, שלא נאמר בתורה "מול עורף" אלא בחטאת העוף, וממנה אנו למדים לעולת העוף. (154)

אי, שמא תאמר, אם נלמד מחטאת העוף, יש לנו ללמוד גם לענין נוסף: מה לחלן מולק סימן אחד בלבד, ואינו מבדיל הראש מהגוף אלא משאיר אותם מחוברים בסימן אחד, היינו על ידי הסימן השני, שלא נמלק, שהרי בחטאת העוף נאמר "ולא יבדיל", אף כאן, בעולת העוף, מולק ואינו מבדיל בסימן אחד?

תלמוד לומר בעולת העוף "והקריבו", דמשמע שמליקתה שונה משל חטאת העוף. (155)

הברייתא לעיל ללמוד מהפסוק "והקריבו" שבעולת העוף לא מספיק סימן אחד כמו בחטאת העוף, והרי גם זה אנו למדים מ"מלק והקטיר"?

154. הגמרא מבארת להלן מהיכן לומד התנא קמא את הדין של "מול עורף" בעולת העוף, ורש"י מבאר מהיכן לומד רבי ישמעאל בעולת העוף שיהא מן החולין, וביום, ובידו הימנית.

155. רש"י מבאר מדוע לא נאמר איפכא

הבעלים. ולכן אומרים בהגדה "ונאכל שם, וכו', אשר יעלה דמם על קיר מזבחך לרצון", שב"קיר המזבח" היינו למטה מחוט הסיקרא, כי אם יתן דמם למעלה מחוט הסיקרא, ההרי הגם שהבעלים נתכפרו ועולה להן לרצון, מכל מקום, פסולין ואין ראויין לאכילה. וכדי לקיים "ונאכל שם", צריך שיעלה על "קיר המזבח" לרצון, היינו למטה דווקא. שהרי בקרבן פסח עיקרו הוא לאכילת הבשר בלילה צלי אש.

153. והגמרא לקמן שואלת, אם כן, למה צריכה

נוכל לקיים את ההיקש של "כמשפט" באופן שהוא מסתבר יותר, דהיינו "כמשפט חטאת העוף", שממנו אנו לומדים להיפוך שמליקת עולת העוף בסימן אחד בלבד.

השתא, דכתב רחמנא "והקריבו", לומר שעולת העוף שונה מחטאת העוף ומליקתה בשני סימנים, בעל כרחך ש"כמשפט" היינו כמשפט חטאת בהמה. ואם כן, **דרוש ביה מ"ומלק והקטיר" נמי הא,** שלגמרי הוקשו מליקה והקטרה, גם לגבי זה שהמליקה צריכה להיעשות בכל שני הסימנים ולא רק ברובם.

ועוד דנה הגמרא לפי תנא קמא: **חטאת בהמה דאינה באה אלא מן החולין,** ולא ממעות מעשר שני, **מנלן** זאת?

ומשנינן: **אמר רב חפדא: דאמר קרא "והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו".** ודרשינן מ"אשר לו", מלמד הכתוב שיביא אהרן את פר החטאת שלו ביום הכיפורים **משלו, ולא משל צבור,** דהיינו, שלא יביאנה מתרומת הלשכה. ומדכתיב פעם שניה בפרשה "פר החטאת אשר לו", דרשינן שיביא את פר משלו, **ולא משל מעות מעשר שני.**

ועתה דנה הגמרא כמה שאמר תנא קמא שלמדים על עולת העוף שאין מקריבין אותה אלא ביום מחטאת בהמה: הרי דין זה מ"ביום צוותו את בני ישראל להקריב", האמור לגבי כל הקרבנות ובכלל זה גם עולת העוף **נפקא,** נלמד דין זה שאין מקריבין אלא ביום, ולמה צריך התנא קמא

יהא לגמרי כחטאת העוף, שאינה צריכה הבדלה כלל, אלא שעולת העוף צריכה הבדלה במקצת על ידי שימלוק בה רוב שני סימנים.

ודנה הגמרא: **ותנא קמא דברייתא,** הלומד ש"והקריבו" בא לגלות על "כמשפט" שהוא נאמר על חטאת בהמה, ולולי ה"והקריבו" הייתי אומר ש"כמשפט" נאמר על חטאת העוף, דהיינו שמליקת עולת העוף תהא כמליקת חטאת העוף בסימן אחד בלבד, תיקשי:

וכי מאחר דנפקא לן מזה שנאמר בעולת העוף "ומלק והקטיר" שהקישן הכתוב, לומר שהמליקה דינה כהקטרה שהראש בעצמו והגוף בעצמו, דהיינו, שצריך לחתוך בעולת העוף את כל שני הסימנים ולא רק את רובם, הרי כל שכן שלא מספיק סימן אחד בלבד. ואם כן, על כרחך שה"כמשפט" לא נאמר על חטאת העוף אלא על חטאת בהמה, ואם כן, **"והקריבו", למנה לי?**

ומתצינן: **אי לאו "והקריבו", הוה אמינא לעולם מאי "כמשפט", כמשפט חטאת העוף.** לפי שמסתבר שעליה נתכונה התורה, שהרי היא כתובה סמוך לפני עולת העוף.

ואי משום ההיקש ד"ומלק והקטיר", הוה **אמינא** שלענין אחר הוא נדרש, לומר, מה הקטרה נעשית **בראשו של מזבח אף מליקה** תיעשה **בראשו של מזבח.** דהיינו למעלה מחוט הסיקרא. וכיון שההיקש אינו מיותר, אין לנו לדורשו גם לענין זה שמליקת עולת העוף תהא בשני סימנים, כדי שעל ידי זה

ש"והקריבו" בא לומר שעולת העוף תהא שונה מחטאת העוף לענין מול עורף ו"כמשפט" בא

ללמוד עולת העוף מחטאת בהמה?

ומשנינן: **כדי נסבה!** לחנם נקט אותה התנא קמא אגב הדינים האחרים, כי אכן דין זה של "ביום" אין צורך ללמוד אותו מחטאת בהמה. (156)

והא דאמר תנא קמא דילפינן עולת העוף מחטאת בהמה לענין שאין הכהן מקריב אותה אלא בידו הימנית הוינן בה: שהרי **מדרבה בר בר חנה נפקא! דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי שמעון בן לקיש: כל מקום שנאמר בעבודת הקרבנות "אצבע" או שנאמר במקרא כהונה, שהכהן יעשה את העבודה — אינה אלא ביד ימין!** והרי

בעולת העוף של נדבה נאמר "והקריב הכהן", ומזה ידענו שעבודתה ביד ימין, ולמה צריך התנא קמא ללמוד מחטאת בהמה?

ומשנינן: **ואידך, התנא קמא סובר: כהונה בעיא אצבע, במקום שכתוב "כהן" לא צריך ימין אלא אם כתוב בה גם "אצבע". אבל אצבע לא בעיא כהונה, במקום שכתוב "אצבע" לבד, אפילו אם לא כתוב "כהן", צריך ימין בעבודתה. (157)** ועולת העוף לא נאמר בה אלא "כהן", לפיכך צריך ללמוד בה ימין מחטאת בהמה שכתוב בה גם "אצבע".

להשוותם לענין הבדלה.

בלילה, כדין הקטרת אימורין הכשרים בלילה. וכתב על זה האור שמח "ושמחתי מאד שהנחני ה' בדרך אמת".

וראה בספר "מקור ברוך" להג"ר ברוך נחום גינצבורג ז"ל בהקדמת המו"ל שה"מקור ברוך" ביקר את הג"ר מאיר שמחה זצ"ל בדווינסק, ומצאו שהיה בדח טובא וזחה דעתו עליו, ואמא לו האור שמח שזה עתה נתחדש לו דבר נפלא לאמיתה של תורה, וכשנתנמנם קצת ראה בחלומו שבפמליא של מעלה יושבים כל גדולי עולם ומשוחחים ביניהם שחסר עתה בעולם התורה מי שיכוון אל האמת, ועמד הרשב"א ז"ל ואמר שבדווינסק יושב רב אחד ולומד וכיוון אל האמת יותר ממני, וככל הכתוב לעיל, ולכן, כיון שנרמז לו מן השמים להסכים על ידו, כתב "ושמחתי מאד שהנחני ה' בדרך אמת".

והוסיף הגרי"ש, שכנראה השומע לא דקדק כל כך בסגנון הדברים, כי "כמו זר נחשב" לומר שהאור שמח חלם והתבטא בסגנון כזה.

157. שדברי רבה בר בר חנה נאמרו להלכה כדעת רבנן, ויש תנא, והוא רבי שמעון, החולק

156. בספר הערות למסכת חולין מהגרי"ש אלישיב (כתב יד) הביא שבשו"ת הרשב"א [סימן רע"ו] מובא גירסא בגמרא "ההוא מביום צוותו נפקא, סלקא דעתך אמינא הני מילי חטאת העוף, אבל עולת העוף אימא לא, קמ"ל", והרשב"א שם נשאל שדברים אלו, הם דברים של תימה. וכתב הרשב"א שהיא גירסא משובשת היא.

אך האור שמח כתב ליישב גירסא זו [עייין באור שמח פ"ז ממע"ש ה"ג, ובמילואים לאור שמח] על פי מה שביאר האבן — עזרא [ויקרא ה ז] הטעם שחייבה תורה בקרבן עולה ויורד לעני להביא גם עולה, משום שבחטאת בהמה יש למזבח גם דם וגם אימורין, אך כשמביא העני במקומה חטאת עוף הרי אין למזבח אלא דמה, ולכן הזיקתו תורה להביא גם עולה, שהיא תחת אימורי החטאת וקריבה כולה על המזבח. וכתב האור שמח שלפי זה יש ליישב גירסא זו, כי סלקא דעתך אמינא, כיון שכל עיקר עולה זו באה תחת אימורין, תהיה כשירה ליקרב גם

ומקשינן: ותנא קמא ורבי אלעזר ברבי שמעון דברייתא, שאינם דורשים כרבי שמעאל ש"כמשפט" בא ללמד על עולת העוף שתהא מליקתה ממול העורף, אם כן, ממול העורף בעולת העוף, מנא לה?

ומתריצין: גמרי מליקה ממליקה. מליקת עולת העוף נלמדת ב"מה מצינו" ממליקת חטאת העוף. כשם שבחטאת העוף המליקה היא ממול עורף, הוא הדין לכל מליקה שאינה אלא ממול העורף.

מתניתין:

קרבנות העוף אינן באין אלא משני סוגים א. תורים ב. בני יונה. התורים אינם כשרים להקרבה אלא כשהם גדולים ואילו בני היונה אינם כשרים אלא כשהם קטנים.

נמצא שהכשר בתורין, פסול בבני יונה.

והכשר בבני יונה, פסול בתורין.

תחילת הציהוב, כשהנוצה שסביב הצואר מתחילה להצהיב, הרי בזה ובזה, גם בתורין וגם בבני יונה פסול הוא להקרבה, לפי שאז הם נמצאים בשלב ביניים, שמכלל קטנים יצאו ולכלל גדולים לא הגיעו. ולכן התורים פסולים, לפי שעדיין אינם גדולים. והבני יונה פסולים, לפי שכבר אינם קטנים.

גמרא:

תנו רבנן: התורין כשהן גדולים כשרים,

וכשהן קטנים פסולים.

הבני יונה כשהם קטנים כשרים, וכשהן גדולים פסולים.

נמצא הכשר בתורין פסול בבני יונה, והכשר בבני יונה פסול בתורין.

תנו רבנן: "תורים" שאמרה תורה אין משמעותם אלא גדולים ולא קטנים. ולקמן יתבאר כיצד משמע כן.

שיכול, אם לא היה כתוב בתורה "תורים", שממנו אנו למדים שרק תורים הגדולים כשרים, הייתי יכול לומר שגם תורים קטנים כשרים, מקל וחומר:

והלא דין הוא:

ומה בני יונה, שלא הוכשרו בגדולים, שהרי כב-ב "בני" משמע קטנים דוקא, הוכשרו בקטנים.

תורים, שהוכשרו בגדולים, (158) אינו דין שהוכשרו בקטנים!

תלמוד לומר "תורים", ללמדך שרק גדולים ולא קטנים.

"בני יונה" האמור בתורה משמעותם קטנים ולא גדולים, ש"בני" משמע קטנים.

שיכול, אם לא היה כתוב בתורה "בני יונה" אלא "יונה", הייתי יכול לומר שאף בני יונה הגדולים כשרים מקל וחומר. שהרי, והלא דין הוא: ומה תורים, שלא הוכשרו בקטנים, הוכשרו בגדולים, בני יונה, שהוכשרו

158. לכאורה קשה, הרי אם לא היה כתוב "תורים" לא הייתי יודע כלל שתורים כשרים

בדבר. ותנא קמא דברייתא שלנו סובר כמותו.